

**Dwarse Pierre.
Over Pierre van der Poel**

Op 28 juni van dit jaar is op 83-jarige leeftijd in zijn geliefd Gent Pierre van der Poel overleden. Vanaf 1948 achtereenvolgens corrector, buitenlandredacteur, redactiesecretaris van 'Vooruit', dat is voor een man met een Nederlandse identiteitskaart een opmerkelijke loopbaan. Zeker voor de woelige naoorlogse jaren kan dat gelden, met de Koningskwestie, de strijd tegen de Eenheidswet en zoveel sociale conflicten waarin de krant in de samenleving een belangrijke rol speelde. Pierre, die helemaal vergroeid raakte met de 'Vooruit', was een bijzonder man die door zijn vroegere collega's van de redactie, maar ook door zettters, fotografeurs en ander personeel, lang na zijn vertrek (in 1982 uit 'De Morgen'), op handen werd gedragen. Zo vond op initiatief van Bob Van de Voorde, die hem destijds als redactiesecretaris opvolgde, eind augustus aan de Drie Leien in Afsnee, nog een herdenking van Pierre plaats waar niet minder dan 25 ex-'Vooruit'ers en ook medewerkers van 'De Morgen' aan deelnamen. Voor iemand die 26 jaar uit de stiel weg is, inderdaad opmerkelijk.

Wie is die Pierre van der Poel?

Pierre, François, Gérard van der Poel, oudste zoon van een Noord-Brabantse vader (vandaar de Franse voornamen...) en een Antwerps/Vlissingse moeder, Amanda Herreman, kiest in zijn jeugd al vlug voor de letterkunde en begint al zeer vroeg een dagboek bij te houden, wat hij tot een jaar voor zijn dood heeft volgehouden. Op school valt hij op door het snel oppakken van het Latijn; zijn leraar noemt hem 'de latinist van de klas'.

In de eerste weken na de Duitse capitulatie trekt hij thuis weg. Weg van zijn inmiddels gescheiden moeder die een grote bewondering voor hem koestert. Hij moet qua studie het grote voorbeeld zijn voor zijn 15 jaar jongere broer. Niet verwonderlijk, Pierre hoeft een cursus maar eenmaal te lezen om hem te kennen. Hij heeft een fenomenaal geheugen dat hem later, véél later, helaas compleet in de steek zal laten.

Kort na de Bevrijding neemt Pierre dienst bij het Engelse leger. Hij vertrekt naar het pas van Hitler bevrijde chaotische Duitsland. Daar belandt hij bij de Britse censuur die meteen alle Oost-Europese post op strategische informatie navlooit. Vanuit dat Duitsland schrijft Pierre zijn eerste reportages voor *Elseviers Weekblad*. Na die, blijkens zijn dagboek, woest verlopen periode, solliciteert hij op advies van zijn eerste vrouw bij dagblad *Vooruit* in Gent. Daar loopt

een directeur rond, senator August De Block, die een grenzeloze bewondering heeft voor de staatsuitbating van de Nederlandse mijnen. Hoewel deze man thuis bij voorkeur Frans spreekt, werft hij voor zijn krant een aantal Nederlanders aan, onder wie Pierre. Hij belandt op de correctie en werkt een tijdje met de jonge Gilbert Temmerman, die later volksvertegenwoordiger, partijleider en burgemeester zal worden. Al vlug wordt hij door buitenlandchef Georges Hamers naar de redactie geroepen.

In zijn bijna 30-jarige *Vooruit*-carrière schrijft Pierre een groot aantal boeiende reportages, zoals bijvoorbeeld die over de 'Chinezen van het Noorden', zijnde de eigenzinnige Schotten. In het *Geestesleven* verschijnt van hem wekelijks het rubriekje *Van de Rommelmarkt*. Op pagina 2 heeft hij de rubriek *De Rariteitenwinkel* samengesteld, een lichtvoetige benadering van 's werelds eigenaardigheden en bizarre gebeurtenissen.

Zoals het in die tijd wel meer gebeurt, gebruikt ook Pierre tal van pseudoniemen. Volgens zijn dagboeken schrijft hij onder de namen Max Frank, Pierre Brigantijn en Nemo, zonder uiteraard zijn eigen naam te vergeten. Hij gaat ook samen met

Pierre van der Poel op Trafalgar Square tijdens een reportage in Londen, 1959 (collectie César van der Poel)

Louis Paul Boon op reportage in de Champagnestreek, waar zij fiks de bloemetjes buitenzetten zodat directeur August De Block, die hen na enkele dagen vervoegt – aldus Pierres dagboek – onmiddellijk de handen vol heeft om de gebroken potten te lijmen. Boon heeft zich in een van de chicste hotels van Colmar laveloos gedronken en is onder de ontzette ogen van de hotelleiding op handen en voeten de grote trap opgekropen. En Pierre, al evenmin nuchter, vindt de maître d'hôtel in zijn bed, wat uitloopt op een waar gevecht waarin een en ander sneuvelt.

In zijn journalistieke leven zijn de reportages maar snoepreisjes vergeleken met het dagelijkse haastwerk op de dunbevolkte redactie en met het extra vertaalwerk van een 15-tal boeken uit het Frans en het Engels voor uitgeverij De Vlam. Van zijn hand verschijnt onder schuilnaam een reeks korte verhalen in Nederlandse dagbladen. Heel moeilijk is de vertaling naar het Nederlands van het Franstalige syndicale tijdschrift *Le Mineur*. De teksten staan vol vakjargon.

Pierre leeft voor de literatuur. Hij bezit een bibliotheek met duizenden boeken. Zijn houten chaletje in de Afsneese Piereputstraat puilt uit. Alles bij hem is bibliotheek. Tot het keukentje toe. En dan worden er om de paar jaar tuinhuisjes bijgezet om nieuwe boekenrekken te kunnen installeren. Een anekdote, die nog wel aan de Drie Leien wordt verteld, is dat hij zelfs op zijn vochtig (!) bootje van goed zes meter, van ruwe planken een bibliotheek in elkaar knutselt.

Heel de wereldliteratuur is er ruim vertegenwoordigd, maar de Franse schrijvers genieten toch lange tijd zijn voorkeur. Daarvoor zijn vooral mederedacteuren Richard Minne en Raymond Herreman verantwoordelijk. Minne met zijn *In 20 lijnen* en Herreman met zijn *Boekuiltjes* die ruime aandacht schenken aan het literaire werk van onze zuiderburen. Zoals Minne wordt Pierre bijzonder aangetrokken door dwarse, recalcitrante en avontuurlijke literatuur en door opstandig werk als dat van Paul-Louis Courier, Jules Vallès, Jaurès, Anatole France, Diderot, Léautaud, Cendrars, en later ook Miller, Vidal, Hemingway. En héél dicht bij hem natuurlijk Boon met zijn *De Voorstad groeit* en zijn *Kapellekensbaan*.

Wat de *Vooruit* betreft, poneert hij dat een partijkrant zo weinig mogelijk partijberichten moet brengen en eerder een breed opgezette linkse krant moet worden. Een stelling die in de praktijk tot zure verwijten leidt vanwege de plaatselijke partijtop. Van die overtuiging wijkt hij nooit af, ook niet als hij na het overlijden van hoofdredacteur Georges Hebbelinck de dienstdoende 'baas' wordt. Hij is een onconventionele opvolger, dikwijls slordig gekleed, zijn broek soms ophoudend met pluizig heveltouw. Maar hij is ook de man die het hardst werkt van allemaal en het knechtenwerk niet schuwt.

Het is dan ook geen echte verrassing dat hij geen ogenblik aarzelt om zich bij de jongere redactieleden aan te sluiten als zij in 1974 overgaan tot een heuse bezetting van de krant in de Sint-Pietersnieuwstraat. Een revolutionaire daad want de directie en de leden van de raad van beheer mogen het gebouw niet binnen. Ook Pierre meent dat de redactie al heel lang veel te weinig middelen krijgt om het gewenste niveau te halen en te kunnen concurreren. Voor de internationale berichtgeving is er bijvoorbeeld alleen maar het agentschap Belga. Zonder dralen

De redactie van *Vooruit* in het bureau van de directeur, 1957. Helemaal vooraan Louis Paul Boon;
Op de eerste rij (v.l.n.r.): Aimée Jacobs, Richard Minne, Georgette Demildt,
Georges Hebbelinck (directeur), Louise Baetslé, Jos Murez.
Op de tweede rij (v.l.n.r.): Eli Bradt, Pierre Meulenyzer, Roger Cneut, André Minne,
Hugo Vrielinck, Emiel Soudan, César van der Poel, John Lootens, Roger Hespel,
Gilbert Verburgh en Pierre van der Poel (Amsab-ISG)

trekt Pierre dus zelf de wacht op aan de buitendeur en staat op de eerste rij om een woedende partijsecretaris, tevens lid van de raad van beheer, tegen te houden. Welke andere hoofdredacteur in krantenland zou dat doen?

Pierre is ook de man die tijd uittrekt om de jongeren op de redactie aan te zetten tot een zuiver taal- en stijlgebruik. Zo krijgen Bob Van de Voorde, Ronald Claessens, César van der Poel en Patrick Boes van hem een goede opleiding en veel blijken van kameraadschap die niet ophouden als het werk gedaan is. Immers, de krant van alledag wordt elke dag in het drukbezochte café Het Keetje herkauwd. En zo iets maakt je als journalist beter. Thuis, zo blijkt uit zijn dagboek, ligt hij nadien soms nog wakker van de *“belabberde onderschriften”*, *“erbarmelijke teksten”* en van de soms ergerlijke *“overdaad aan verkleinwoorden en bijvoeglijke naamwoorden”*.

In de dagelijkse omgang is aan Pierre niet direct te merken dat hij een tegendraads man is die zich het recht voorbehoudt anders te leven. Van in zijn jeugd al. Dat is de periode dat hij onder zijn bed slaapt om zich te harden, om tegen ontbering te kun-

nen. Het is dan ook logisch dat hij zich met zijn Tilburgse jeugdvrienden Kees Tensen en Tom Bijvoet actief tegen de Duitse bezetter en zijn collaborateurs keert, wapens smokkelt over bewaakte bruggen en ook – studentikoos – ruiten gaat ingooien bij Nederlandse nationaalsocialisten, leden van de NSB. Als gevolg van zo'n expeditie wordt hij opgepakt door de politie en prompt overgedragen aan de Duitsers die hem een fikse rammeling geven en voor een tijdje in een tuchthuis stoppen.

Uit die bezettingstijd wordt in de familie nog een huiveringwekkende anekdote verteld. In de laatste nacht voor de Bevrijding wordt Pierre samen met nog vier andere Tilburgers, onder wie een drukker, tijdens de spertijd opgepakt door de Duitsers en tegen de muur gezet. Op het moment dat hij het ergste verwacht, wordt hij op de schouder getikt door een *Oberleutnant*. Pierre kan zijn leven redden door plechtig te beloven een brief af te geven op het adres van een jonge vrouw op de Bredase Steenweg in Tilburg-West, dat al in bevrijd gebied ligt. Hij belooft het met de daver op het lijf. De andere vier zijn kort daarna, vlak voor het wegtrekken van de Duitsers terechtgesteld, zo staat te lezen in Pierres dagboek.

Terug naar de redactie van 1950–1960. Pierre is een operationeel man. Hij laat zich, geheel in de stoere naoorlogse stijl, verleiden tot het 'bodyguarden' van andere redacteurs, als ze weer eens een gevaarlijke reportage willen maken. Oudere Gentenaars herinneren zich misschien nog de serie van crimereporter Frans Vandecruys over 'de Gentse caïd', een onderwereldfiguur en baas van een tiental bordelen in en rond Gent. Aan het Sint-Pietersstation worden Frans' autobanden herhaaldelijk doorgesneden. Daar komen nog de persoonlijke bedreigingen bij. Het zijn gevaarlijke tijden waarin Frans met een pistool in zijn zak rondloopt en in zijn auto een geweer met afgezaagde loop gereedhoudt. Uiteindelijk komt het in het bureau van Anseele in de Sint-Pietersnieuwstraat tot een gesprek tussen de caïd en een angstige Vandecruys, terwijl Pierre in de manshoge zeskantige hoekkast met het wapen van Frans zit weggekropen om desgevallend versterking te bieden. Hilarisch is dat Vandecruys na meer dan tien afleveringen over de Gentse criminaliteit eindigt met de verhelderende woorden: "*Eén ding is klaar, het is een duistere zaak.*"

Wie Pierre de laatste maanden in het spiksplinternieuwe bejaardenhome De Liberteit, waar hij goed verzorgd wordt, op bed ziet liggen, kan zich moeilijk indenken dat hij op zijn vorige adressen gedurende bijna dertig jaar enkel zittend in een zetel sliep. Dat je dan op den duur met een kromme ruggengraat wat minder uit de voeten kunt, is een logica die aan hem niet besteed is. Het is trouwens uit die drijfmatte zetel dat zijn zoon Jean-Pierre hem in het overstroomde Afsnee wegplukt. Dat betekent voor hem het definitieve afscheid van zijn houten optrekje in de Pie-reputstraat en tegelijk van zijn doornatte boeken. Hij blijkt in slaap te zijn gevallen en niet gevoeld te hebben dat zijn zetel en hijzelf voor driekwart onder water zaten. Had hier Alzheimer toegeslagen? Waarschijnlijk.

Op zijn laatste adres, in het Vogelenzangpark, wordt al vlug duidelijk dat de ziekte hem meer en meer in haar greep krijgt. Hij neemt in de stad de verkeerde bussen en trams en brengt, volledig gedesoriëteerd, vele nachten door in bushokjes, zelfs in de ergste vrieskoude. En dan gebeurt het weer dat de politie hem thuisbrengt of dat zijn zoon Jean-Pierre weer eens wordt opgetrommeld om Pierres zoveelste 'sortietje' te helpen beëindigen.

Waarom hij nooit bij zijn zoon, noch bij zijn broer of vrienden op bezoek gaat en het bij eenrichtingsverkeer blijft? Hij wil ze absoluut niet lastigvallen. Ze moeten het stellen met geselecteerde, meterslange prints uit zijn dagboeken. Uit heel wat notities blijkt dat hij een zelfdestructuretieve eerlijkheid nastreeft over zijn eigen gevoelens en ook de maat neemt van al diegenen die hem in zijn leven op een of andere manier benadeeld of tegengewerkt hebben. Het kluzenaarsleven komt hem hierbij zeer van pas, want rekening en verantwoording hoeft hij én wil hij aan niemand afleggen.

Heel belangrijk voor zijn verdere leven, zo blijkt uit vele dagboeknotities, is de omgang geweest met zijn werkmakkers Richard Minne en Louis Paul Boon die allebei gedurende een aantal jaren bij hem op de ruime buitenlandredactie hun bureautje hebben. Hij geniet daar van de ironisch-sarcastische opmerkingen van brompot Richard, die van het leven niet veel heel laten. En Boon, die verkeert dikwijls in dezelfde stemming. Drie gelijkgezinden die elkaar getroffen hebben. Wat de krant betreft vindt Pierre dat journalistiek en socialisme opvallende overeenkomsten hebben qua maatschappijkritiek, vertolkt door een kritische kijk op alles wat verkeerd loopt in deze niet altijd solidaire samenleving. Het is ook verkeerd de kritiek op regeringen in de krant te milderer als er van socialistische zijde wordt deelgenomen aan de macht. Een kwestie van geloofwaardigheid.

Pierre was een intrigerend man. Tot vlak voor zijn dood, hevig pijn lijdend, antwoordde hij in het rusthuis altijd met 'goed, goed' als hem gevraagd werd hoe hij het maakte. En dat was zelfs niet ironisch bedoeld.

Pijn verbeet hij al heel zijn leven, daar had hij niemand en ook geen pijntabletje voor nodig. Voor een gebroken handbeentje, een dito rib en een schouderbreuk waar hij mee rondliep, moest hij geen dokter hebben. Dat groeide bij hem immers vanzelf wel aan elkaar. Alzheimer won uiteindelijk het pleit: hij had zelfs geen herinnering meer om op te teren.

Patrick Boes – toen heel lange tijd de jongste redacteur van *Vooruit* – vat de betekenis van Pierre als volgt samen: *"Hij was een mens uit één stuk. Rechttoe recht-aan met een stalen rechtvaardigheidsgevoel maar ook een beetje maniak als het op taalcorrectheid aankwam."*

Dit artikel werd samengesteld uit de afscheidsrede bij Pierres crematie op 5 juli 2008 en uit de toespraken op de herdenkingsbijeenkomst van 30 augustus 2008.